

Dan wordt gebruikt na de vergrotende trap en na *ander, anders, nergens, niemand, niets* en *nooit*.

Van deze regel wordt nochtans wel eens afgeweken.

Hij is zo groot als zijn vader. Hij is even rijk als zijn broer.

Zijn huis is groter dan het mijne. Frans is ouder dan Jan.

196. ALS, TOEN.

Tijdaanduidende voegwoorden.

Als heeft betrekking op de toekomst.

Toen heeft betrekking op het verleden.

Als hij in veiligheid is, zal ik spreken. Als gij komt, zal ik u dat boek meegeven.

Toen hij kwam, was het reeds te laat. Toen hij vertrok, was dit nieuws nog niet bekend.

197. ALTAAR, OUTER.

Tafelvormige verhevenheid, bestemd om er te offeren of andere godsdienstige plechtigheden te verrichten.

Outer wordt alleen nog gebruikt in hogere stijl en in bepaalde uitdrukkingen.

Een meisje naar het altaar geleiden. Iets offeren op het altaar des vaderlands.

Voor outer en heerd!

198. ALTIJD, ALTOOS, STEEDS, IMMER, GEDURIG.

Zonder ophouden, onafgebroken.

Altijd en **altoos** worden zowel van het verleden als van de toekomst gebruikt. Hoewel tussen deze woorden bijna geen verschil bestaat, legt men bij *altijd* meer de nadruk op de voortdurende, bij *altoos* meer op de herhaling.

Steeds duidt ook op een onafgebroken voortdurende in 't verleden en in de toekomst, maar legt vooral de nadruk op standvastigheid of bestendigheid. Gewoonlijk wordt het in gunstige zin gebruikt, doch het kan ook in slechte betekenis voorkomen.

Immer slaat alleen op de toekomst en duidt een onafgebroken voortdurende van de handeling aan; hierin is het nog sterker dan *altijd*.

Gedurig duidt meer op een herhaling van de handeling, maar is dan minder sterk dan *altoos*.

Gods liefde blijft altijd. Hij zoekt altijd door twist. Hij is altijd een goed leerling geweest.

Ik heb hem al zo dikwijls gewaarschuwd, maar hij doet het altoos weer. Het kwam altoos op hetzelfde neer.

Niet hoogmoedig, niet vermetel, maar steeds nederig van geest. Steeds was hij dankbaar voor het goede dat hem weervoer. Hij plaagt het arme kind nog steeds.

De dood harer moeder, plotseling door een immer dreigende hartkwaal getroffen. (COUPERUS) Hij zal zijn beginselen immer getrouw blijven.

Hij bleef haar gedurig aanstaren. Zij keek gedurig op de klok. Hij komt gedurig hier.

199. AMBT, BEDIENING, WAARDIGHEID, POST.

Maatschappelijke betrekking, waarin men door een erkend of bevoegd gezag is aangesteld.

Ambt is een werkring, waarin iemand geplaatst is tengevolge

van een benoeming door de overheid of bevoegde macht; het onderstelt ook een zekere mate van kennis en ervaring.

Bediening wordt nog slechts weinig gebruikt; het wordt hoofdzakelijk gezegd van een geestelijke.

Waardigheid duidt minder op de betrekking zelf, dan wel op de eer en het aanzien, die er mee verbonden zijn. Het wordt dus enkel gebruikt van hoge ambten en bedieningen.

Post wijst vooral op een betrekking, waarbij het in de eerste plaats aankomt op vertrouwen. In de dagelijkse omgangstaal staat het gelijk met *ambt*.

Een ambt aanvaarden. De burgemeester werd uit zijn ambt ontzet.

De predikant neemt een bediening waar.

De koninklijke waardigheid. Hij bekleedde daar de bisschoppelijke waardigheid. Iemand van zijn ambten en waardigheden vervallen verklaren.

Hij bekleedt de post van boekhouder. Ontvanger der belastingen was vroeger een voordelige post.

200. AMBTENAAR, BEAMBT.

Ambtenaar is hij, die door het openbaar gezag met een ambt bekleed is. Het wordt vooral toegepast op hen, die een meer zelfstandige werkring hebben.

Beampte wordt in hoofdzaak gebruikt voor hen die in lagere bedieningen zijn geplaatst.

De staat zorgt voor zijn ambtenaren. De rechterlijke ambtenaren. De ambtenaar van het Openbaar Ministerie.

De beampten van de spoorwegmaatschappij. De beampte van een bibliotheek.

201. ANGST, VREES, SCHRIK.

Gevoel van beklemming ontstaan door de waarneming van een werkelijk of vermeend gevaar.

Angst is een heviger aandoening dan *vrees*, en onderstelt pijnlijker beklemming van de borst.

Vrees heeft daarenboven altijd betrekking op een bepaald voorwerp, waardoor zij wordt opgewekt, waarvoor men bevreesd is.

Angst kan ook, zonder aanleiding van buiten, onwillekeurig ontstaan, door de voorstelling van een vermeend gevaar, of door lichamelijke storing, overprikkeling van de zenuwen, enz.

Schrik is de hevige ontroering, die iemand plotseling overvalt bij het onverwacht gewaarworden van iets, dat vrees of angst verwekt.

Zij zweeg en bleef roerloos: de angst had haar alle gevoel ontnomen. Bij de angst van het ogenblik voegde zich ook de gedachte aan de geweldige omkering, welke in haar lot had plaats gehad.

Een vreselijke angst beving de graaf.

Men zat overal in grote vrees. De vijanden verspreidden vrees en schrik door het gehele land. De angst en schrik, die het kanongebulder in de stad had veroorzaakt.

202. ANTWOORDEN, BEANTWOORDEN.

Schriftelijk of mondeling bescheid geven op hetgeen ons gevraagd of gezegd wordt.

Antwoorden drukt dit uit in 't algemeen.

Beantwoorden drukt de bijgedachte uit, dat het antwoord min of meer afdoende is en de aangevoerde kwestie beslist. — Daarom is een tegenwerping beantwoorden sterker dan op een tegenwerping antwoorden.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

